

JOSE ESTORNES LASA. «*Erronkári'ko uskara*». Edición subvencionada por la Institución Príncipe de Viana de la Excma. Diputación Foral de Navarra. Editorial Auñamendi. Donostia, 1968.

Erronkariko «uskara»-ren gramatika didaktiko bat, apain eta txukun egina, lumaz egindako dibuju politak tartean dituala. Lehen mailako gramatika gaiak, ariketak, elkarriketarik beharrezkoenak, kanta, doinu, hiztegi, errefracu eta abarrek hornitzen dute liburu bakan hau. Haurrendako egina.

J. M. Satrustegi adiskideak igazko maietzaren 24-ko «Diario de Navarra»-n liburu honi buruz zionez: «Il ezkil guzien ondotik Erronkari-ko eskuara ez da erabat ila. Eskualdun bat bizi den artean bizi da gure erria; eta gizon orren barneko mudua gure eskutan da. Aintzinekoren lokarriak ez dira autsiak. Nortasuneren gure eskutan hauts azpian bada ere, antxe dago bizirik. Zertako ez aizatu eta Pazko eguneko su berria sortu?»

Nahiago nuke hala balitz, baina nik Erronkariko «uskara»rekin ez dut esperantza gehiegirik. Gaisoa, aspaldi etsipena emana da eta ez diot ikusten salbabiderik. Bere agoni luzea heriotzaren mugan da eta hizkuntza hila nekez piztutzen da.

Dena dela, txalogarria iduritzen zaigu Pepe Estornes-ek egin diguna. Nahiago nuke neu oker banengo eta hil zorian dagoena lozorroan balego eta bere lozorrotik bat-batean iratzartu. Eta iratzartuko bada, lehen lehenik honelako lana beharko du bere aintzinatiko bi-dea hartzeko. Hortarako eskoletan sarrera ofizialkia beharko du, eta noiz bait hau ere ez da izango ezina. Egun horretan izango litzake euskeraren salbazinoia, zeren, bestela, ongi daki luzarora Erronkariko bertaria bera datorrela gainerako Euskal Herrian ere. Baina gainera abea eroriko ez bada horrelako eusgarriak behar ditugu.

Baina neronek Erronkariko «uskara» bihotzez maitatzen dedanarren, honen salbaziorako, iduritzen zait, hobeagoa zela bertako hiztegiarekin eta morfologiazko beste zenbait gauzarekin baliatuaz, Aezkoako gramatiko oinharri hartu eta era hortara aezkoarra, saraitzua-rra eta erronkariarra denak batean sartu. Zeren Erronkarin berriz hastea denez, eta Saraitzun bertan ere hain eroria danez, Aezkoako-kin indartsuago geldituko zen, hemen oraindik biziago dagoalako honen indarrez baliaturik eta hiru ibarren ahalmena zabalago litzake ta, Erronkarikoarekin, aberastuko litzake, ta bestalde euskera batu batengana urbidu. Erronkarin zaharren artean oraindik indartsu izan balitz beste gauza bat zan, gazteeri irakaskintzatik eta zaharren laguntzarekin sartzea. Jakina, hemen nere asmuekin ari naiz eta ez liburuaren egilearenakin.

Liburuaren egileak lan ederra egin duela, ez dago dudarik. Euskal Herriko toki guztietan holako lana bagendu beste bizkortasun bat izango zuten gure gauzak.

Lanak, gainerontzean, ez du ezertariko tatxarik. Erronkariko «uskara»-ren zerbait jakin gura duenak bertara jo beharko du. Era praktikuan dago. Askori etorriko zaie burura Azkue-ren *Particularidades del dialecto roncalés* izeneko estudioa («Euskera», tomo XII-II-III-IV zenbakia, 207/407 or. 1931), baina huntaz zerbait baliatu baldin bada ere, ez du zer ikusirik berakin, zeharo bestelakoa da, eta, horri esker, erronkariaren estudioetarako material gehiago eskeintzen digu orain arte genuena baino. Hitzzen azentua zaintzea ere oso ongi iduritu zaigu. Eta horrelako lan bat egiteko nor obeto bertako seme eta maiz bertan bizitzen dan bat baino? Gainera euskera aski ongi ikasi duena, gipuzkera eta erronkariara bereziki. Asmuok aurretik ikusteaz poztuko ginake.

J. SAN MARTIN.

